

Strömstads Historieförening

Årgång 29 • Nummer 158 • September 2024

En resa i det (o)mänskliga

Förintelselägret Auschwitz.

Strömstad gymnasium kommer att arrangera en ny resa till förintelsens minnesplatser i Polen under våren 2025. Strömstads historieförenings medlemmar har inbjudits till att följa med.

Strömstad gymnasium har gjort denna resa under många år. Med ett stort

engagemang under många år från Paul Carlsson (före detta lärare på Strömstad gymnasium) har många elever och även vuxna fått ta del av händelserna under de mörka åren. Nu har lärarna John Hedlund och Jonas Lind axlat denna viktiga uppgift. Det är en känslösam resa i det (o)mänskliga, platser och minnen.

Resan är ganska krävande med många besök under sex dagar våren 2025. Innan resan kommer gruppen som ska vara med att samlas några gånger för att förbereda sig inför resan. John och Jonas har riktat en särskild fråga till historieföreningens medlemmar med avsikt att blanda ungdomarna med några lite

äldre som har stort historieintresse.

Vi är två personer från styrelsen som intresseanmält oss att vara med. Förra året kostade det cirka 5500 kronor per person att följa med. Då var allt inkluderat som mat, resa och inträden.

Vi vill därför fråga er medlemmar om ni vill vara med.

Anmälan görs till: jonas.

lind@stromstad.se

Jonas kan också svara på frågor.

”Om detta må vi berätta, och vi vill göra det utifrån vår övertygelse om att djup insikt och riktig förståelse bäst uppnås genom att utgå ifrån hjärtat.”

Jag har själv planerat att följa med på resan.

Text: Erland Lundqvist

Foto: Esteban - stock.adobe.com

Ulf Hanssons minne

Ulf Hansson lämnade ett stort tomrum efter sig när han gick bort för snart två år sedan.

Förra året delade SHF ut ett stipendium till Ulf Hanssons minne. Det allra första stipendiet gick till Joline Danielsson från Skee, en flicka med stort intresse för historia.

Vi vill gärna fortsätta denna tradition och hoppas att ni medlemmar vill bidra. Sätt in valfri summa på föreningens bankgiro, 5371-5389 och märk gåvan ”Ulf Hanssons minne”.

Strömstads
Historieförening
Södra Hamngatan 26
452 30 Strömstad

Redaktion

Kerstin Karlsson kerstin23111950@gmail.com, Åke Svanberg, Rolf Lindqvist, Kristina Bengtsson, Stefan Kihlberg, Åke Sundemar, Tomas Andersson
Ansvarig utgivare: Sonia Svensson

www.historieforeningen.se
www.facebook.com/historieforeningen

Foto omslag: Rolf Lindqvist; Tomas Andersson på toppen av en av flera storhögar i Vettland, Skee socken.

Tryck och produktion

Nordbloms Trycksaker AB
Hamburgsund, 0525-332 84

Papper 130 gr silk

Styrelsen

Ordförande Sonia Svensson
070-213 52 20
svenssonsonia@gmail.com
Vice ordförande Erland Lundqvist
070-659 05 31
erlund59@gmail.com
Sekreterare Kristina Bengtsson
073-599 63 97
kristina.bengtsson1@telia.com
Kassör Bo Tångefjord
070-268 48 38
bo.tangefjord@telia.com
Ledamöter
Maud Pelas, Valeria Linc, Stefan Kihlberg, Håkan Särebom och Åke Svanberg
Suppleanter
Jerker Smith och Tomas Andersson

Medlemsavgift

195 kr för år 2024 BG. 5371-5389

409 Medlemmar

Ny medlem

Patrick Hallgren Strömstad

Järnåldern innebar **STORA** förändringar

Skeppssättningen vid Blomsholm.

Under järnålder, som i Norden sträcker sig mellan 500 före Kristus till 1050 efter Kristus, skedde stora samhällsförändringar över hela världen. Grekerna hade sin klassiska glansperiod samtidigt som järnet gjorde sitt intåg i Skandinavien. Omkring år 200 före Kristus inledde Romarriket sin expansion, ungefär samtidigt som den första kejsaren av Kina, Qin shi huang enade flera småriken och lät uppföra den Kinesiska muren.

När Rom sjuhundra år senare successivt började förlora sin makt över imperiet, under den period som vi i Sverige idag kallar folkvandringstid, gjorde kristendomen sitt segertåg över kontinenten. Den nya läran nådde norra Bohuslän från de brittiska öarna under 600-talet och kanske ännu tidigare. Under denna period lades grunden till många av de stater som finns idag, länder som våra förfäder under vikingatid gladeligen idkade handel med, koloniserade eller plundrade. I norra Bohuslän finns det rikligt med arkeologiska spår från

hela järnåldern. Grav- och handelsplatsen vid Greby, guldfyndet i Hög Edstena utanför Fjällbacka, Gröne hög och skeppssättningen vid Blomsholm är tydliga belägg både på starka inhemska traditioner, men även på kontakter med mer avlägset liggande områden.

Järnets betydelse

Järnet kom på sikt att få en enorm inverkan på samhällsutvecklingen. De äldsta ”järnfyndet” som påträffats i Sverige dateras till cirka 500 före Kristus och består av en dekor av järninläggning på ett bronsföremål. Under flera hundra

år kom järnet att betraktas som mer värdefullt än brons. Det var först vid den tid då kejsaren Augustus lät skattskrivna hela världen som en inhemska järnframställning sköt fart på allvar. Rika gravfynd uppvisar ett blandat material av både inhemska produkter och importföremål från de romerska provinserna, exempelvis hemmatillverkade svärd och romerskt glas. Järnets praktiska betydelse går inte att överskatta. I och med en lokal framställning ur myrmalm och rödjord fick bönder och hantverkare för första gången tillgång till en metall som kom allmänheten till gagn. Yxor, knivar och allehanda förbättrade redskap och

verktyg gav bonden och hantverkaren effektivare instrument. En högtstående järnhanteringstradition växte fram hos allmogen.

En vidgad värld

Världen vidgades. Allt tätare kontakter band samman människorna som levde kring Nordsjön. Även österut, längst floderna i Ryssland, togs sig nordborna hela vägen till kejsarstaden Miklagård (Istanbul). I Nordatlanten koloniserades Island och Grönland och det seglades hela vägen till Vinland i Nordamerika. Expansionen över havet möjliggjordes mycket tack vare bättre skepp som var rustade med segel.

Vid den tiden fanns varken ett Norge eller Sverige. Stormän och småkungar styrde och ställde över ganska små geografiska områden. Det vi kallar ”politiska gränser” existerade inte. Den styrande eliten band grupper till sig genom vängävor eller ingifte i varandras släkter. Maktpolitiskt och kulturellt stod norra Bohuslän Oslofjordsområdet närmare än Svealand och Götaland. Monumentala gravar vittnar om att området haft sin egna mäktiga familjer. När människor därifrån gav sig ut på handels- eller plundringståg kan vi anta att de gick i västerled, till England, Skottland, Nordsjööarna och Irland.

Järnålders gravfältet vid Massleberg.

Runstenar och fornborgar

I norra Bohuslän finns två runstenar, Kallebysten och Röstenen på Otterö utanför Grebbestad. Båda är skrivna med den äldre futharken och dateras till romersk järnålder/folkvandringstid. Inte långt från dessa ligger Greby som redan då tycks ha varit en betydande handelsplats. Tillsammans med

två stenar i södra Norge tillhör Kalleby- och Röstesten de äldsta i Norden. Hur man använde sig av runor under denna tid är omöjligt att avgöra, då eventuella inskrifter på trä, textilier eller annat organiskt material inte bevarats till eftervärlden. Men att området var tidigt ”skrivkunnigt” råder ingen tvekan.

Livet i norra Bohuslän under järnålder avspeglas också i en rad så kallade fornborgar. Dessa har troligen använts som tillflyktsplats under orostid, men kan även ha fungerat som mötesplats. Några forskare vill göra gällande att de haft en funktion inom kult och religion. Eftersom ytterst få fornborgar är utgrävda, och de som undersökts varit påfallande fyndfattiga, är det svårt att med bestämdhet avgöra vad de använts till. På det branta berget mellan ICA Kvantum och järnvägen i Strömstad ligger en vacker fornborg. Från krönet har man en vid utsikt över havet. Inte att förglömma var havsnivån under järnåldern något högre än idag, men ändå var det ett landskap som

En av flera storhögar i Vettland, Skee socken.

går att känna igen. Borgens karaktär tyder på att den varit en försvarsanläggning, där de branta kanterna av berget använts som ett naturligt värn. Vid de flackare partierna, som leder upp till toppen, kan man idag se breda stensträngar som ursprungligen utgjort kärnan i en stenfylld träpalissad.

Anläggningen ligger bara några meter ovanför ICA:s parkeringsplats och förhållandevis lätt att ta sig till.

Jordbruk och ortnamn

Jordbruk och boskapskötsel var fundamentet i ekonomin. Kring övergången mellan brons- och

järnålder (cirka 500 f.Kr) gick bönderna över till ett ensådesbruk, vilket innebar att samma areal brukades år från år. Detta krävde att jorden tillfördes näring hela tiden. Boskapens spillning togs väl tillvara och spreds ut över åkrarna.

När vi kommer fram till 700-talet förändrades brukningsformen. Ett tvåsådebruk infördes. Åkerarealen fördubblades. Fälten brukades växelvis med hälften jorden i träda. Systemet ökade avkastningen avsevärt. Många forskare menar att detta tyder på en kraftig befolkningstillväxt under vikingatid, vilket i kombination med klimatförändringar ställt om jordbruket. Andra menar att det var ett sätt för stormännen att skaffa sig en större kontroll över avkastningen och därmed öka sina ekonomiska resurser på hemmaplan. Som alltid var det flera faktorer som påverkade. Inte minst den framväxande kyrkan och kungamakten under tidig medeltid påverkade samhällsförändringarna, vilket vi återkommer till i nästa nummer.

Intressant är att denna jordbruksexpansion under järnålder går att spåra i våra ortsnamn. Ortsnamnens slutled går att relativt datera till äldre eller yngre: i namnet Näsinge utgör -inge namnets slutled. Utifrån en sådan relativ datering går det att grovt spåra när en bygd eller gård tagits i bruk. Namn som slutar på -inge, -sta (-stad), hem (-um) anses ganska säkert kunna härledas till järnålderns äldsta fas. De ortnamn som slutar på -landa eller -by kan likväl vara från yngre järnålder eller tidig medeltid. Men de ortnamn som slutar på -torp, -röd (-ryr, -ryd) och -bol är namn som med säkerhet kan dateras till en jordbruksexpansion under medeltiden fram till 1500-talet. Bara genom att studera en karta kan man utläsa en bygds historia.

Text: Tomas Andersson

Foto: Rolf Lidqvist

Den här guldmedaljongen, från sent 300-tal, visar ett porträtt av den tidigast namngivne skandinav. Hans namn, skrivet med runor som kommer ur munnen, är Sisu-Ganduz. Ganduz, betyder magiker, det vill säga det namn som under vikingatid blev Gandalf.

Förleden Sisu betyder hemlig trollsång. Sisu-Ganduz är avbildad som en romersk kejsare vilket visar att han, utöver att vara magiker, också var en betydande hövding och dessutom hade varit i kontakt med romarriket.

Nästa namngivne skandinav är den danske kungen Hugeleik, men först på 500-talet. Den först namngivne "svenska kungen" var Rodulf av Ranrike också han i början av 500-talet. Medaljongen hittades på ett gravfält i Svarteborg omkring 1900, men har blivit liggande, bortglömd, i gömmorna.

*Text Kristina Bengtsson,
bild Ulf Bruxe, SHM 11 019*

Järnvägen kommer till Strömstad

Vid 1853-1854 års riksdag beslutas att anslå medel för en järnväg mellan Stockholm och Göteborg, vilken öppnades för trafik år 1862. Fem år senare inleddes järnvägsbyggandet i Bohuslän med öppnandet av linjen Uddevalla - Herrljunga.

År 1897 föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att anlägga en järnvägsförbindelse mellan Göteborg och Svinesund. Orsaken till att järnvägen

inte sedan drogs fram till Svinesund var att norska regeringen vägrat anslutning till Smaalensbanen, med stöd av Fredrikshald. Men det lär även ha funnits strategiska skäl till den norska inställningen. Starka spänningar fanns mellan länderna inför upplösningen av Unionen. Kungl. Maj:t ansåg att Bohusbanan inte kunde ha Skee som slutstation utan beslutade om anslutning av till Strömstad. ”Järnvägsbolaget Strömstad-Skee”, bildades med Landstinget, Hushållnings-

sällskapet, Strömstads stad, Vette kommun och enskilda personer som aktieägare. Anläggningskostnaden för den sju kilometer långa sträckan beräknades till 750.000 kronor.

Stopp i Skee

Upplösningen av unionen mellan Sverige och Norge fick för Strömstads del en tydlig negativ effekt. Den förlängning av Bohusbanan från Strömstad in i Norge, som var planerad sedan flera år stoppades. Järnvägen som byggdes fram till Strömstad år 1903, var

och förblev en slutstation. Under senare år har olika intressegrupper försökt blåsa liv i frågan om direktförbindelse med tåg till Norge, men mycket lite tyder på att detta kan bli realiserat.

Den 15 december år 1903 anlände tåget för invigning av sträckan Skee - Strömstad. En delegation med landshövding Lagerbring och generaldirektör Nordström i Kungl. Järnvägsstyrelsen i spetsen hade först mottagit folkets jubel i Skee. Vid ankomsten till Strömstad möttes man av staden som mangrant ställt upp, borgmästaren Carl Folcker och stadsfullmäktiges ordförande konsul Lundgren samt 400 flaggviftande skolbarn. Festmiddagen hölls på Stadshotellet. Efter det att

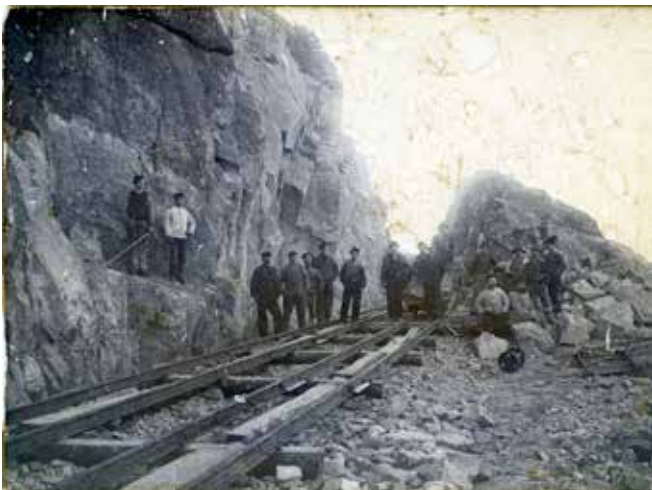
smörgåsen avätits samlades gästerna i stora matsalen på nedre våningen, där ett stort hästskoformat bord hade dukats upp. Talen var många och inleddes av konsul Lundgren, som hälsade gästerna välkomna. Landshövdingen talade för Konungen till vilken länet stod i stor tacksamhetsskuld och utbringade en skål för Majestätet. Generaldirektör Nordström framförde gästernas tack och framhöll att han av andra liksom av sig själv krävde punktlighet och därför ville se till att återresan skedde i enlighet med tidtabellen. Därefter avtågade sällskapet till järnvägsstationen. Staden visade sitt sociala ansvar och anordnade ”bispisning för de fattiga” i Torénska villan. Matsa-

Borgmästare Carl Folcker

len var vackert dekorerad med flaggor och grönt. Det bjöds på middag med godsaker som smörgåsar, köttbullar och potatis, riskaka med saftsås och därtill vin och lagerdricka samt kaffe med dopp enligt Strömstads Tidning. Borgmästare Carl Folcker var den person som engagerat sig mest för järnvägsbyggets genomförande. Ett oblikt öde ville att han omkom vid en olycka i november år 1904. Borgmästaren hade på sin väg till Rådhuset tagit vägen över bangården och på oklara grunder halkat och kommit under ett backande lok. Dödsfallet väckte förstämning i hela samhället.

Text: Åke Sundemar

Rallare. Bilden tillhör Strömstads Museum.

En sommarkväll på Blomsholm den 3 juli

Medlemmar i föreningen är alltid i god tid till våra möten. Redan 45 minuter före utsatt tid var vi många som redan bänkat oss vid Statarlängan på Blomsholm.

I köket var det också välplanerat och gott tilltaget med tid för att arbeta med väffelsmet och kaffe. Skee

Hembygdsförening tog som vanligt väl hand om oss och serverade godsaker. Fantastisk service håller de, år för år. Tack till ert jobb i köket!

Runt husen gick vi en tipspromenad. Alla tyckte att frågorna var svåra och det var meningen att det var gissande som gällde och inte ett kunskapsförhör.

Här är rätta svaren på frågorna:

Fråga 1. Frankrike var först ut med tillverkning av margarin.

Fråga 2. Kvinnan fick straff att bära stenar i Stockholm.

Fråga 3. Det var Babyloniska riket.

Fråga 4. Sykes Picot avtalets karta från 1916

Fråga 5. Ponte Pietra i Verona

Fråga 6. Jordaniens flagga

Fråga 7. Baltiska sjön

Fråga 8. Freden i Fredrikshamn

Fråga 9. David Ben Gurion

Fråga 10. Carl Michael Bellmans vaxmask

Fråga 11. Sigvard Bernadotte

Fråga 12. Nidarosdomen

Bäst på tipspromenaden var Solveig Aasland med 9 rätt. Hon prisades med ett paket kaffe.

En trevlig kväll som hade stort utrymme för socialt umgänge. Härligt!

Text: Sonia Svensson

Foto: Rolf Lindqvist

Historiedagarna 2024

”De svenska historiedagarna”, ett event som pågått i flera år på olika platser i landet, kommer i år att förläggas till Falun.

Den 4 – 6 oktober arrangeras då en rad föreläsningar och olika utflykter. Det blir ett helt smörgåsbord av intressanta ämnen som bjuds de många hundra deltagare som då skall samlas.

Exempel på årets seminarier är: Kirunasvenskarna i Stalins terror, Ull i förhistorisk tid, Språkens rötter, Jihadisternas krig mot kulturen,

Bilden visar så kallade mursmäckor, kvinnor ofta från Dalarna som tog tillfälliga jobb på byggen i Stockholm under 1800-talet.

Hårarbetande dalkullor, Orbåns megafoner.

Kerstin och Åke Svanberg kommer att närvara på årets Historiedagar och skall rapportera om evenemanget i en kommande SHF-tidning.

[Foto Historiedagarna](#)

PÅ GÅNG

Vill du veta vad som är
på gång i föreningen?

Maila Sonia,
svenssonsonia@gmail.com

DALBOHUNDEN

– den utdöda vargjägaren

Dalbohunden var en hundras som fanns allmänt i Bohuslän, Østfold, Dalsland, Värmland och Västergötland fram till cirka 1870. Hundens uppgift var att skydda frigående kor, hästar, får och getter från varg- och björnattacker. Både björn och varg fanns i Bohuslän fram till slutet av 1800-talet. Den sista björnen skall ha skjutits av lantbrukare Carl Ehrnst, från Alnäs i Kville, den 28 april 1845.

Vargen fanns kvar men minskade kraftigt under 1840–1860-talen. I och med att björn och varg utrotades fanns det ingen anledning att behålla de stora hundarna som ju också krävde mycket mat. Framför allt anser man att många hundar försvann under missväxtåren

1867–1868 då matbristen var skriande för både folk och få.

En bohuslänsk Dalbohund beskrivs i ett brev 1873 till folkklivsskildraren Mandelgren från museiintendenten Gustaf Brusewitz i Göteborg och nedan följer några utdrag:

Om Dalbobundrasen vet jag litet mera, ty jag har sjelf för 30 år sedan egt en dylik hund af äkta börd. Jag hade fått den af en slätting i Bohuslän, och jag tror nästan att afkomlingar af samma avel ännu finnes på hans gård; men genom beblandning med andra raser, har den förlorat alla sina igenkänningstecken. Det säges att Dalbohunden uppstått genom eroisering (blandning, min anm.) af hund och varg, säkert är att åtminstone hundens yttre utseende ger anledning till denna förmodan, ehuru osannolikt den eljest må synas. Rasen är i allmänhet stor, dock icke så

Dalbohund med matte, förmodligen cirka 1900. Fotot taget av Hanna Ferlin (1870–1947), faster till Nils Ferlin.

som Newfoundlandshunden. Den är sig icke fullkomligt lika öfverallt, jag har sett dem som nästan fullkomligt likna en varg, med uppstående öron, dock icke så långa som vargens. Håret på kroppen är längre än på vanliga hundar, dock icke raggigt utan slätt sittande, svansen minnes jag ej hurdan den är (något i samma väg som vargens). Min hund, liksom många andra af denna ras, hade emellertid hängande öron, men ej långa, temligen tjockhals. Färgen grågul, mörkare

längs ryggraden äfvensom öfra delen av hufvudet. Han var i öfrigt ett mycket troget och läraktigt djur...

Han följde mig till Italien sjövägen 1839 och var mycket omtyckt af skeppsfolket, med undantag af styrman, och detta af den särskilda anledning, att då denne under en mörk och stormig natt skulle biträda vid bergning af segel, trodde han sig se ett tåg på däck och ville då taga fast i detsamma, men fick i stället i handen hundens excrementa. (förmodligen svansen, min anm.)...

När jag kom till Livorne, fann jag snart, att med min ringa medhafvande kassa, inalles 300 fr det skulle bli alldeles omöjligt att försörja bunden, hvarföre jag skänkte den till en amerikannare, som råkat att för honom fatta tycke. Hans vidare öden känner jag ej.

Text: Kristina Bengtsson

Nationaldagsfirande på Fiskartorpet

Det var mestadels uppehåll och solen visade sig under årets nationaldagsfirande på Fiskartorpet med många besökare som kom och gick under hela dagen. Dagens genomtänkta program innehöll något för alla åldrar såsom en trevlig marknad med olika utställare.

Det var mycket musik, körsång, barnunderhållning, prisutdelning, möjlighet till fika och tal, med mera. Det var också en sedvanlig, fin fanborg som representerades av föreningar som erhållit en fana genom åren.

Historieföreningen var naturligtvis med och Christina och Sven Moosberg höll fanan högt och förtjänstfullt för vår föreningsräkning.

En fantastisk konsert avslutade nationaldagen.

Eftersom Strömstad i år är filmärskommun hyllades

detta med en filmmusikkonsert. Hyllade Smoke Rings Sisters intog scenen och allt var i en historisk anda med musik som vi alla minns.

Det var musik och sång från Charlie Chaplin till härliga Sound of Music. (Vem minns inte Julie Andrews). Det bjöds även på musik från James Bond, Elvis, med flera.

Tre damer med fantastiskt fina och starka röster och en fyramannaorkester gjorde avslutningen på nationaldagsfirandet för oss i den entusiastiska publiken, till en fin och minnesvärd upplevelse.

Text: Håkan Säreborn

Torpet på Mon.

Monelid – historia och utveckling

Monelidsområdet är väl idag mest känt för badplatsen och sommarstugor. Området är väl avgränsat och kan med bil bara nås via Monelidsvägen. Men området har en äldre historia som sträcker sig tillbaka till åtminstone 1600-talet.

Som ”stockholmare” saknar jag hembygd och Monelid har istället blivit min hembygd och förra

året fick jag idén att utforska områdets historia.

Vad kan vi veta om tidig bebyggelse, när kom den till? Vart tog torpet Mon vägen, när kom gården Monelid? Hur har området utvecklats till vad det är idag och hur ser framtiden ut?

Om allt detta tänker jag berätta onsdagen den 4 september. Forskning i det lilla och nära.

Text: Nils Modig

Kungahälla – den vikingatida kungsgården

Kungahälla vid Nordre älv är Bohusläns äldsta stad, förmodligen anlagd omkring 1080 av den norske kungen Olav Kyrre – han som 1093 dog på sin stora, rika, kungsgård Håkeby, strax norr om Tanum. Men Kungahälla har en betydligt längre historia än så.

Gården, som från början bara hette Hälla, låg två kilometer väster om staden, vid södra Bohusläns största gravfält. På gravfältet har människor begravts från yngre bronsålder fram i kristen tid – i över 1700 år. Den rika gården Hälla, som redan under folkvandringstid var en stor hövdingagård, kom att övertas av de norska kungarna under vikingatid, därav namnet Kunga-Hälla.

Här har vi bedrivit arkeologiska undersökningar i nästan 20 år och hittat byggspår från bronsål-

Trekungamötet 1101 mellan danske Sven Estridsson, svearnas Inge Stenkilsson och Norges Magnus Barfot är det mest kända av de tiotal kungamöten som omtalas vid Landamäret under 995–1101. Vid mötet 1101 trolövides kung Inges dotter Margareta med kung Magnus. Denne dog dock redan 1103 varefter Margareta gifte sig med den danske kungen Nils Svensson och blev en viktig politisk person och fick även sitt namn präglad på de danska mynten.

der och framåt. Den största byggnaden, av de över tjugo som hittats, är en av Skandinavians största hallbyggnader, med en yta på 500 kvadratmeter. Det var i denna som hövdingar och kungar samlade sin hird för rådslag och fester.

Vid kungsgården har vi även funnit en Vendel-vikingatida handelsplats, förmodligen föregångare till den medeltida staden, som anlades på kungsgårdens marker, men i dess östra del, och nere vid Nordre älv. De flesta norska vikinga-

tida kungar vi känner till har vistats på Kungahälla kungsgård, eller mött andra nordiska kungar vid Landamäret i Älven. Vid Landamäret möttes de danska och svenska kungar för där möttes gränserna mellan Danmark, Norge och Sveariket under 250 år, från cirka 1000 till 1250.

Om detta och mer därtill kommer jag att berätta vid månadsmötet den 2 oktober.

Text: Kristina Bengtsson

Kulturarvsdagarna 6 – 8 september

Andra helgen i september varje år firas Kulturarvsdagen i hela Europa. Kulturarv och kulturmiljöer står i fokus

Varje år har ett övergripande "paneuropeiskt" tema som är gemensamt för Europarådets 46 medlemsländer. Varje land anpassar temat och Sveriges tema 2024 är "Kulturens vägar, knutpunkter och mötesplatser". Alla som vill är välkomna att arrangera lokala eller digitala aktiviteter med koppling till kulturarv och kulturmiljöer.

Dela era lokala exempel om hur kulturarvet eller människor i er närhet har formats eller påverkats gärna både genom nationella och internationella influenser. Låt traditioner synliggöra likheter såväl som skillnader. Visa upp byggnader och miljöer och låt besökarna ta del av berättelserna.

Läs mer och anmäl arrangemang på Riksantikvarieämbetets webbplats, raa.se.

[Källa: Riksantikvarieämbetet](#)

VÅRA SPONSORER

Strömstads historieförening är tacksam över att ha företagssponsorer som bidrar till att vi kan hålla hög kvalitet på våra föredrag och vår tidning.

En liten uppmaning till oss medlemmar är att vi alla uppmärksammar företags-sponsorerna när vi träffar eller köper någon tjänst av de i tidningen namngivna sponsorerna. Det är medlemsavgifterna och sponsoring som är föreningens inkomstkällor.

FOTOCIRKELN

Onsdag den 11 september kl 14 träffas vi åter på Museet. Välkommen att öppna din mobilkamera för trevlig samvaro.

[Åke Sundemar](#)

Ord med historia

Vi tänker knappast på det men fönster är en suverän detalj i våra hem, släpper in ljus och håller ute regn och rusk. Inte minst nu när vi snart närmar oss hösten.

Ordet kommer från latinska fenestra (på tyska Fenster) som betyder hål i väggen för att få in utomhusljus och vind. Det är alltså exakt detsamma som fornnordiska vindaug, vindöga. I norskan heter det än i dag vindu, i danskan vinduge. Engelskans window kommer från vikingarnas etablering på de brittiska öarna. Vindögat kunde täckas med tunn djurhud eller fiskblåsor som skydd för oväder.

Glas kan uppstå spontant genom kraftig upphettning av kvartssand, t ex genom blixtnedslag eller mycket kraftig brand. Redan för 6 000 år sedan framställdes glas i Persien och Egypten, men då främst som en slags glasyr och små pärlor. De äldsta fönsterglasen har hittats i Pompeji som begravdes 79 e.Kr. Romarna utvecklade glashantering som långsamt spred sig norrut och nådde Sverige på 1200-talet. Glashyttor började anläggas i bland annat Småland och på många andra ställen.

Ett vackert gammalt fönster.

Fönsterglas var mycket dyrbart så det var bara de tidiga klostren och kyrkorna som utrustades med små fönster i glas. Det dröjde till 1600-talet och ännu längre innan allmogen hade råd att sätta in enkelfönster av glas i sina bostäder.

Fram mot början av 1900-talet kom kopplade öppningsbara fönster att dominera. Men jag minns hur mormor och morfar i Dalsland ända in på 1950-talet satte in en extra innerbåge innan vintern och la mossan och fetvadd i botten som isolering.

Text: Åke Svanberg

Hällristningarnas värld

av Johan Ling

Johan Ling, Professor i arkeologi vid Göteborgs universitet, har skrivit en ny bok om hällristningar. I Hällristningarnas värld, som gavs ut i våras, får läsaren en introduktion till forskningsområdet samt aktuella teorier och förekomster i Sverige.

Boken tar sin utgångspunkt i hällristningarna på svensk mark, men har ett omvärldsperspektiv. Paralleller och jämförelser med förhållanden i särskilt andra delar av Europa görs genomgående och det ger ett fint sammanhang till läsaren. Johan Ling har också ett starkt källkritiskt förhållningssätt och är själv mycket närvarande i sin text. Han lyfter upp debatterade frågor, men drar sig inte för att klargöra sin egen ståndpunkt. Det känns befriande och driver texten framåt.

Ett annat mervärde i boken är QR-koderna som leder till SHFA (Svenskt HällristningsForskningsArkiv). Här kan man läsa mer om de hällristningar som behandlas i texten. Boken är redan rikt illustrerad, men ibland önskas en ytterligare visuell bild av det man läser. Då kan man ta fram sin mobil och få en direktlänk till de gedigna presentationerna av hällristningar som finns i arkivet.

Där botaniserade jag runt en hel del när jag läste. Den här boken är väl värd att läsa och dess syfte känns flerbottnat. Den kan användas för förkovran i forskningsläget eller som en guide i hällristningslandskapet. Jag skönjer också en ansats av att medvetandegöra läsaren om mångfalden enastående hällristningsområden som finns på svensk mark. Inte endast Bohuslän uppvisar en rik bronsålder med hällristningar och det finns

Förlag: Natur & Kultur
Omslag: Niklas Lindblad

mycket att förkovra sig i för den som vill.

Ett tips är också att lyssna på Johan Ling i TV 4 Nyhetsmorgon från 20 maj i år. Här berättar han om boken och ger tolkningsperspektiv på våra hällristningar.

[Lise-Lotte Arnäs](#)
[Bibliotekarie på](#)
[biblioteken i Tanum](#)

FÖRFATTARE PÅ BESÖK

*Kom och träffa författaren
Maria Gustavsdotter!*

*Plats: Halkjaers
hamnbageri*

*Tid: Torsdag 10 oktober
kl. 18.30*

Maria har skrivit ett antal historiska romaner, bland annat serierna ”Präst-dött-rarna” och ”Fem pärlor till jungfruns krona”, och är just nu högaktuell med ”Pärstickarens hustru”. Försäljning av biljetter i Strömstads bokhandel, tel 0526-10025.

Begränsat antal platser
Ta kontakt med bokhandeln om du vill förhandsboka någon av Marias böcker!
Utlottnings på entrébiljett + annat lotteri under kvällen.
Kom gärna i god tid och köp något gott att äta och dricka!

SHF för tio år sedan

Vi kunde bland annat läsa om kungälvssbon som designade Coca-Cola-flaskan.

Den första Coca-Cola-flaskan.

Föredrag Bo Magnusson:
”Kriget mot Norge 1814”.

Så kom bandyn till Sverige.

Avstickaren till Liljedals
glasbruk.

Harald Simonson berättar
om Goa, Indien.

Historiska skämthörnet: Bo
Bengtsson.

Profilen Jan Hansson fastnar
för årtalet 1632.

*Text: Åke som har
spanat i läggen*

Höstens cafévärdar

2 sept. Solveig Gerdin-Ericsson
079-979 6298

9 sept. Erland Lundqvist
070-659 0531

16 sept. Kjell Niberg
070-263 4179

23 sept. Sonia Svensson
070-213 5220

30 sept. Jimmy Blomqvist
073-515 0018

7 okt. Lena Wersén
070-255 9307

14 okt. Håkan Särebörn
072-368 4161

21 okt. Valeria Linc
073-042 7813

28 okt. Anki Reichenberg
070-230 1760

4 nov. Rolf Lindqvist
073-963 9993

11 nov. Kent Almqvist
070-558 7794

18 nov. Solveig Gerdin-Ericsson
079-979 6298

25 nov. Tove Skogh
070-991 7191

2 dec. Håkan Särebörn
072-368 4161

Varmt välkomna till
Västra Klevgatan 7!

Kommande möten

MÅNADSMÖTE

FORSKNING I DET LILLA OCH NÄRA

Monelidsområdets historia.

Onsdag 4 september. Folkets Hus kl. 19.00.

Föreläsare: Nils Modig.

MÅNADSMÖTE

DET VIKINGATIDA KUNGAHÄLLA-KUNGSGÅRDEN

Onsdag 2 oktober. Folkets Hus kl. 19.00.

Föreläsare: Kristina Bengtsson.

MÅNADSMÖTE

HÄLLRISTNINGAR I SKEE SOCKEN

Nya fynd och en ny bok.

Onsdag 6 november.

Folkets Hus kl. 19.00.

Föreläsare: Andreas Toreld & Tommy Andersson.

MÅNADSMÖTE

SCHARTAUANISMENS BOHUSLÄN

Onsdag 4 december.

Folkets Hus kl. 19.00.

Föreläsare: Johan Törnblom.

MÅNADSMÖTE

GHANA, EN RESESKILDNING

Onsdag 8 januari.

Folkets Hus kl. 19.00.

Föreläsare: Harald Simonson.

MÅNADSMÖTE

PANDEMIER I HISTORIEN

Onsdag 5 februari.

Folkets Hus kl. 19.00.

Föreläsare: Gudmund Bergqvist.

Vi sponsrar Strömstads Historieförening

KUST EVENT

Stefan Meyers AB